

CZASZKA (50) sb f

Oba a jasne (w tym w pierwszym 1 r. błędne znakowanie).

sg N czaszka (16). ◇ G czaszki (3). ◇ A czaszkę (8). ◇ I czaszką (1). ◇ pl N czaszki (10). ◇ G czaszek (6). ◇ A czaszki (5). ◇ L czaszkach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z tych samych przykładów) – XVIII w.

1. Dem. od „czasza” ‘naczynie do płynów’; *calix, galeola Mącz (11)* : Czaśka iedna pozłocziſta WyprKr 52v; Pobráli thez kotły/ łopáty/ ínstrumenty Muzyki/ miednice/ czaśzki [*et cochlearia*]/ y wſzytko naczynie miedziane/ ktorým poługowano. *BibRadz Ier 52/18, Num 7/38, 44, 50, 56, 62, 68*; *Calix, Kielich czaśzka álbo ynſzi Kubek z którego piyáya. Mącz 32a, 142a; BudBib Num 4/7.*

W charakterystycznych połączeniach: czaszka złota (pożłocista) (6).

2. Dem. od „czasza” ‘przedmiot o kształcie wklęsło-wypukłym’ (24) : Bieretek Axamitu brunatne⁸⁰, niefrizone⁸⁰. Na ktorim feretow zlotich puklowanich, Na kxtalt czaśzek 60 beſz smalczu WyprKr 27v, 65.

a. Kości głowy; *caelum capitis, calva, calvaria, cranium Cn (3)* : A gdyby [...] tak z przyrodzenia głowa wielka była/ iż trudnoby miała wynidz/ Tedy muſi ią zdławić á zgnieść/ takieſz y czaśzki główne takiemi kleſzczami/ iakiemi barwierze zęby wymuią/ A potym wyciągnąć. *FalZioł V 34; KrowObr 80*; Ale niewiáltá niektora zrzuciła ſztukę kámieniá od żarn ná głowę Abimelechowę/ y ſtraćiła mu czaśzkę [*caulariam*]. *BibRadz Iudic 9/53.*

b. Kość w kolanie, rzepka; *poples Murm, BartBydż, Mącz, Calep; poplex Mymer¹, BartBydż; cartilagosum os, patella, rotula Cn (8)* : Poples, dye knyefcheyb Czaśka ná kolyeny. *Murm 62; Mymer¹ 23; BartBydż 119b; GlabGad F3 [2 r.]; Crus, Golień/ Właſnie kość pod czaśzką kolanną. Mącz 69c, 312b; Poples – Czaśka na kolienie. Calep 822a.*

W charakterystycznych połączeniach: czaszka na kolanie (kolanna) (4).

c. Mieczka żółdzi dębowej; *calix glandis, putamen iuglandum Mącz, Cn (5)* : WEzmi czaśzek żółdziowych miłkę dobrą/ gallafu/ łamego żółdziu wylupione⁸⁰ [...] á z deſzczomą [!] wodą wwarz, á w they wodzie ciepłej ma ona pani chora fiedzieć zgodzinę albo więczy: po łamy pas. *FalZioł V 28v, V 28, 43v; Putamen iuglandum, Czaśzki żółdne. Mącz 333a, 32a.*

W charaterystycznych połączeniach: czaszka żółdziowa (żółdna) (3).

d. Ozdoba świecznika (6) : Spráwiłł y lichtarz vkowány ze złotá naczytłłego: ſtolec ie⁸⁰/ ſłupek y pręthy/ y czaśzki [*scyphos*]/ y iábłuſzka y kwiáty ná kxtalt liliey ſniego pochodzące. *Leop Ex 25/31, Ex 25/33 [2 r.], 34*; A ná (łámym) świeczniku czterzy czaśzki [*scyphi*] migdałowáte zgałkami iego y zkwiáty iego. *BudBib Ex 37/20, Ex 37/19.*

3. Dem. od „czasza” ‘muszla mięczaka zwanego *Murex inflatus L. (Rost)*’; *skorupa skorupiaka lub zrogowacenie na głowie ropuchy; concha Murm, Mącz, Cn; conchile Murm; calix conchae, testudo Mącz; calix cochleae, cochleae domus, testa limacis Cn (10)* : *Murm 92; FalZioł V 35*; A oni ſie podobni ſtáną nyebożatká Małżowi/ ktorzy gdy s łwey czaśłki wylinyeye/ Tákże z nich káždy pędko yák y on zniłłczye *LubPs O3v*; *Concha, Włzeláka rybá morska/ która ná łobie czaśzkę álbo skorupę ma/ yáko yełt Rák/ Zołw/ etć. Mącz 62c; Ostrea, vel ostreum, Włzelákie żółwie y riby morskie w*

łzyczek w czółkach albo skorupach skropawych nie chowające. *Mącz* 271b, 32a, 238a [2 r.], 452d; Albo nápal wapná z łkorup ślimakowych/ albo z czółzek małżowych *SienLek* 165v.

W charakterystycznych połączeniach: czaszka małżowa, morska (2), żabia (2).

4. *Miara pojemności równa 2 1/2 łutom (ok. 32 ml) (3) : Czółką gdy co pić/ ma w łobie dragm dźiesięć. SienLek* 46, 46, Sv.

5. *Nazwa choroby stawów; gutta sciatica, sciatica BartBydg (2) : Gutta sciatica, dr. sciatica, quod fit in scia, czaszka BartBydg* 66b, 139b.

Synonimy: 1. kubeczek, kuflik, krużyk; 2.c. szczeszujá; 3. koncha, sklep, skorupa, szczeszujá; 5. dna, scyjatyka.

Cf CZASZOLKA, SZASZULECZKA

MM